

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Географічний факультет

(назва інституту / факультету)

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

(назва кафедри)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

“ ” _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕЗНАВСТВО

(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна програма Геосистеми та георизики

(назва програми)

Спеціальність 103 - Науки про Землю

(вказати: код, назва)

Галузь знань 10 - Природничі науки

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший, бакалаврський

(вказати: перший бакалаврський, другий магістерський)

Географічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальне землезнавство»
(назва навчальної дисципліни)

складена відповідно до освітньо-професійної програми Геосистеми та георизики, спеціальності 103 «Науки про Землю», галузі знань 10 «Природничі науки», затверджено Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №6 від 31 травня 2021 року).

Розробники: Рідуш Б.Т., проф., д.геогр.н., Холявчук Д.І., доцент, к. геогр.н.,
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Погоджено з Гарантом ОПП «Геосистеми та георизики»

Гарант ОПП «Геосистеми та георизики» Сергій КИРИЛЮК
(підпис) (ім'я та прізвище)

і затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від «29» серпня 2023 року

Завідувач кафедри Богдан РІДУШ проф. Богдан РІДУШ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою інституту / факультету

Протокол №1 від «29» серпня 2023 року

Голова методичної ради географічного факультету Наталія АНДРУСЯК
(підпис) (прізвище та ініціали)

♥Рідуш Б.Т., Холявчук Д.І., 2023 рік

1. Мета навчальної дисципліни.

Метою викладання загального землезнавства є вивчення загальних природних закономірностей виникнення, розвитку та функціонування географічної оболонки Землі та з'ясування ролі у цих процесах людини.

Завдання

1) сформувати у студентів чіткі поняття і уявлення про сучасну систему географічних наук; історію розвитку фізичної географії та загальнопланетарні властивості Землі, основні закономірності існування та розвитку географічної оболонки Землі, її динаміки, компонентів, історії розвитку.

2) навчити студентів пояснювати процеси та явища в географічній оболонці; чинники, що визначають на просторову диференціацію ГО; антропогенний вплив на довкілля;

3) навчити студентів синтезувати та аналізувати географічну інформацію з різноманітних джерел, зчитувати інформацію, відображену на картах світу, півкуль (гіпсометричний, тектонічний, геологічний, кліматичний, ґрунтів, рослинності, природних поясів і зон та ін.), аналізувати картографічні та статистичні матеріали, будувати фізико-географічні профілі, таблиці, графіки, картосхеми для виявлення загальногеографічних закономірностей;

4) навчити застосовувати знання загальних закономірностей Землі при вивченні компонентних дисциплін, географії материків, океанів, країн.

Пререквізити. Немає.

2. Результати навчання

Загальні компетентності: 1) здатність розуміти предметну область та професійну діяльність з огляду на завдання та практичне значення землезнавства і наук про Землю; 2) здатність працювати в команді презентуючи спільні пошукові роботи, під час дискусії, 3) здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел формуючи джерельну базу землезнавчих знань та окремих лабораторних робіт і завдань, 4) здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, пов'язаними із постійним прогресом наук про Землю.

Спеціальні (фахові) компетентності: 1) здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії розвитку і складу географічної оболонки; 2) здатність застосовувати базові знання природничих і суспільних наук та інформаційних технологій при вивченні географічної оболонки і її складових, 3) здатність аналізувати склад і будову сфер географічної оболонки (відповідно до спеціалізації) на глобальному рівні; 4) здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення явищ і процесів на глобальному рівні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

1) визначати сучасну систему географічних наук; історію розвитку фізичної географії та загальнопланетарні властивості Землі;

2) основні закономірності процесів та явищ в географічній оболонці; чинники, що визначають на просторову диференціацію ГО; антропогенний вплив на довкілля.

вміти:

3) синтезувати та аналізувати географічну інформацію з різноманітних джерел.

4) зчитувати інформацію, відображену на картах світу, півкуль (гіпсометричний, тектонічний, геологічний, кліматичний, ґрунтів, рослинності, природних поясів і зон та ін.),

5) будувати фізико-географічні профілі, таблиці, графіки, картосхеми для виявлення загальногеографічних закономірностей;

б) застосовувати знання загальних закономірностей Землі при вивченні компонентних дисциплін, географії материків, океанів, країн.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОП «Геосистеми та георизики»:

ПР01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю.

ПР06. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад Землі як планетарної системи та її геосфер.

ПР07. Застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер.

ПР10. Аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ПР12. Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю відповідно до спеціалізації.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни <u>Загальне землезнавство</u>												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	5	150	3	30				45	75	Іспит

3.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Вступ. Основні умови та фактори існування та розвитку географічної оболонки												
Тема 1. Система географічних наук. Об'єкт, предмет та	13	2		4		7	0	0					0

методи дослідження.												
Тема 2. Історія розвитку та методологічні засади загального землезнавства.	13	2		4		7	0	0		0		0
Тема 3. Астрономічні умови розвитку Землі та географічної оболонки	13	2		4		7	0	0				0
Тема 4. Рухи Землі у Всесвіті	15	4		4		7	0			0		0
Тема 5. Геофізичні умови розвитку ГО та енергетика Землі	15	4		4		7	0					0
Разом за змістовим модулем 1	69	14	0	20	0	35	0	0		0		0
Змістовий модуль 2. Еволюція, структура та динаміка Землі та ГО												
Тема 6. Еволюція Землі та її ГО	14	4		4		6	0	0		0		0
Тема 7. Загальні риси структури ГО. Геосфери	14	4		4		6	0	0		0		0
Тема 8. Основні ендегенні та екзогенні процеси	13	2		4		7	0	1				0
Тема 9. Кругооберти Землі	13	2		4		7	0					0
Тема 10. Ландшафтна сфера Землі	13	2		4		7	0	0				0
Тема 11. Динаміка ГО та роль у ній людини	14	2		5		7	0	0				0
Разом за змістовим модулем 2	81	16	0	25	0	40	0	0		0		0
Усього годин	150	30		45		75	0	0		0		0

3.3. Теми (ключові питання) семінарських занять

Не передбачено

3.4. Теми (ключові завдання) практичних занять

Не передбачено

3.5. Теми (ключові завдання) лабораторних занять

№	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Історія розвитку знань про Землю.	3	3
2	Астрономічні умови розвитку Землі та географічної оболонки	3	3
3	Фізико-географічні об'єкти Європи. Онлайн-карти номенклатури	2	2
4	Будова і розміри Землі	3	3
5	Фізико-географічні об'єкти Азії. Онлайн-карти номенклатури	4	4
6	Річне обертання Землі та його наслідки.	2	2
7	Фізико-географічні об'єкти Африки. Онлайн-карти номенклатури	2	2
8	Фізико-географічні об'єкти Америки. Онлайн-карти номенклатури	2	2
9	Фізико-географічні об'єкти Австралії, Океанії та Антарктиди. Онлайн-карти номенклатури	2	2
10	Землетруси та вулкани світу	2	2
11	Фізико-географічний комплексний профіль.	5	5

3.6. Тематика індивідуальних завдань

Не передбачено

3.7. Самостійна робота студента

№ з/п	Назва теми	Форми контролю	Кількість балів
1	Розвиток наук про Землю в XXI столітті	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1
2	Математичні методи у науках про Землю	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1
3	Геоінформаційні системи та їх застосування у науках про Землю.	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1
4	Теорії походження Всесвіту і Сонячної системи	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1
5	Історія розвитку Землі упродовж геологічних періодів.	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1
6	Система загальної циркуляції поверхневих шарів вод Світового океану	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1

7	Літосфера	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1
8	Гідросфера. Кріосфера	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1
9	Атмосфера і	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1
10	Біосфера. Екологічні кризи минулого	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1
11	Баланс CO ₂ в географічній оболонці	Онлайн-опитування Kahoot, menti.me, коментування ютуб-відео Контрольна робота	1

3.8. Методи навчання

- словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо);
- лабораторні заняття;
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо);
- робота з книгою: навчально- методичною, науковою;
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні, ютуб канал кафедри)
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни

4. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінок
		Оцінка	Пояснення	
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	“Відмінно” – студент детально знає теоретичний матеріал та матеріал з лабораторних занять, уміє давати визначення основних понять, розуміє сутність основних положень теорії та вільно їх трактує, оперує термінологією. Студент визначає сучасну систему географічних наук; історію розвитку фізичної географії та загальнопланетарні властивості Землі; пояснює основні закономірності процесів та явищ в географічній оболонці; чинники, що визначають на просторову диференціацію ГО; антропогенний вплив на довкілля, вміє синтезувати та аналізувати географічну інформацію з різноманітних джерел, зчитувати інформацію, відображену на картах світу, аналізувати картографічні та статистичні матеріали, будувати фізико-географічні профілі, таблиці, графіки, картосхеми. На запитання викладача за програмою курсу відповідає не вагаючись. Виконав всі види лабораторних робіт.

				Опрацював теми для самостійного вивчення.
80–89	Добре	В	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	“Дуже добре” – студент знає теоретичний матеріал, виконав практичні роботи, оперує, уміє пояснити сутність основних понять. Студент здебільшого визначає сучасну систему географічних наук; історію розвитку фізичної географії та загальнопланетарні властивості Землі; пояснює основні закономірності процесів та явищ в географічній оболонці; чинники, що визначають на просторову диференціацію ГО; антропогенний вплив на довкілля, вмє синтезувати та аналізувати географічну інформацію з різноманітних джерел, зчитувати інформацію, відображену на картах світу, аналізувати картографічні та статистичні матеріали, будувати фізико-географічні профілі, таблиці, графіки, картосхеми. На запитання відповідає. Виконав всі лабораторні роботи та ІНДЗ.
70–79			С	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
60–69	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	“Задовільно” – знає основні теоретичні положення, виконав більшу частину практичних. Орієнтується у сучасній системі географічних наук; історії розвитку фізичної географії та загальнопланетарні властивості Землі; основних закономірностях процесів та явищ в географічній оболонці; чинниках, що визначають на просторову диференціацію ГО; може знайти географічну інформацію з різноманітних джерел, зчитувати інформацію, відображену на картах світу, будувати фізико-географічні профілі, таблиці, графіки, картосхеми. Відповідає на переважну частину запитань викладача.
50–59			Е	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)

				таблиці, графіки, картосхеми. На половину запитань викладача відповідає.
35–49	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	“Незадовільно” – не виконані вимоги для оцінки “достатньо”, але студент виконує додаткові завдання в межах програми курсу.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)											Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10		

5. Засоби оцінювання

Результати навчання	Засоби оцінювання
визначати сучасну систему географічних наук; історію розвитку фізичної географії та загальнопланетарні властивості Землі;	Аналітична письмова робота, інтелект-карти
обговорювати основні закономірності процесів та явищ в географічній оболонці; чинники, що визначають на просторову диференціацію ГО; антропогенний вплив на довкілля.	термінологічний словник, тести, та контрольні завдання аналітичного та проблемного змісту
синтезувати та аналізувати географічну інформацію з різноманітних джерел. Зчитувати інформацію, відображену на картах світу, півкуль (гіпсометричний, тектонічний, геологічний, кліматичний, ґрунтів, рослинності, природних поясів і зон та ін.). Аналізувати картографічні та статистичні матеріали,	Усні доповіді-повідомлення, опитування з використанням карт на знання фізико-географічних об'єктів та процесів глобального та регіонального характеру, коментарі-зворотний зв'язок до навчальних відео
будувати фізико-географічні профілі, таблиці, графіки, картосхеми для виявлення загальногеографічних закономірностей	фізико-географічні профілі, онлайн-карти
застосовувати знання загальних закономірностей Землі при вивченні компонентних дисциплін, географії материків, океанів, країн.	практичні розрахункові роботи

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Форми поточного контролю: усні й письмові відповіді на питання, письмові відповіді на поточний тестовий контроль; перевірка виконання завдань (здійснення аналізу графіків, картосхем, побудова схем, розв'язування задач, презентації), ходу самостійної роботи, контрольні й модульні письмові роботи.

Тестовий контроль здійснюється за допомогою набору стандартизованих завдань, які дають можливість перевірити засвоєння навчального матеріалу всіма студентами, виміряти обсяг і рівень конкретних знань, умінь і навичок.

Самостійна робота виконується у формі анотацій, презентацій та ілюстративних матеріалів (у електронній формі, на паперових носіях), що унаочнюють окремі питання курсу-контрольні роботи;

Форма підсумкового контролю: екзамен.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна)

1. Багров М. В., Боков В. О., Черваньов І. Г. Землезнаство. Київ : Либідь, 2000. 464 с.
2. Загальне землезнаство. Книга 1 : навчальний посібник / авт.-уклад. О. Д. Лаврик. Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. 112 с.
3. Медина В.С. Основи загального землезнаства. — К.: Вища шк., 1974. — 230 с.
4. Олійник Я. Б., Федорищак Р. П., Шищенко П. Г. Загальне землезнаство : навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2008. 342 с.
5. Brannen P. The Ends of the World: Supervolcanoes, Lethal Oceans, and the Search for Past Apocalypses. Ecco. 2017. 256 p.
6. Bryson B. A Short History of Nearly Everything. Broadway Books, 2004. 544 p.
7. Hazen R. M. The Story of Earth: The First 4.5 Billion Years, from Stardust to Living Planet. Viking press, 2012. 320 p.
8. Kolbert E. The Sixth Extinction: An Unnatural History. Henry Holt and Co, 2014. 336 p.

5.2. Допоміжна

9. Allaby M., 2008. Dictionary of Earth Sciences, Oxford University Press, ISBN 978-0-19-921194-4
10. Korvin G., 1998. Fractal Models in the Earth Sciences, Elsevier, ISBN 978-0-444-88907-2
11. Tarbuck E. J., Lutgens F. K., and Tasa D., 2002. Earth Science, Prentice Hall, ISBN 978-0-13-035390-0
12. Gabler R.E., Petersen J.F., Trapasso L.M. Essentials of Physical Geography, Thompson Brooks/Cole, 2007.
13. Кирилюк, С.М. (2020). Природа Венери: навчальний посібник. Чернівці, Чернівецький національний університет, Рута, 2020. 160 с.
14. Кирилюк, С.М. Природа Марса : навчальний посібник. Чернівці, Чернівецький національний університет, Рута, 2018. 96 с.
15. Кирилюк, С.М., Кирилюк, О.В. Природа Меркурія : монографія. Чернівці, Чернівецький національний університет, Рута, 2019. 344 с.
16. Кирилюк, С.М., Кирилюк, О.В., Гречак, Ю., Сікорська, В. (2017). Географічні аспекти вивчення природи Венери. Науковий вісник Чернівецького університету, Географія, 785. С. 14-21.
17. Физико-географический атлас Мира (ФГАМ). Москва, 1964. 200 с.
18. Kyryliuk S., Kholiavchuk D. Geographic envelope of the Moon and the identification of Moon landscapes with the use of the axiomatic method. Open Astronomy, 26(1). 2017. P. 48–61. DOI: <https://doi.org/10.1515/astro-2017-0010>.

6. Інформаційні ресурси

1. ArcGIS Online. URL: <https://www.arcgis.com/index.html>
2. Ютуб-канал кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії «Цілком природно». URL: https://www.youtube.com/channel/UCx0L2CppDY9hBhvlZD4W_tQ
3. Earth Data. URL: <https://urs.earthdata.nasa.gov/>
4. Earth Explorer. URL: <https://earthexplorer.usgs.gov/>